

8. Australské jazyky

5/12/05

1. Lingvistická demografie

Jazyky Austrálie

- 19.9M obyvatel
- a) australské (aboriginské) jazyky – tradiční jazyky Aboriginů*, přišli před 50k lety z jv. Asie
- b) úřední jazyk: ANGLIČTINA – od 18. st.
- c) jazyky imigrantů: ITALŠTINA (500k), ARABŠTINA (250k), ČINŠTINA (190k), NĚMČINA (135k), ŘEČTINA (107k) aj.
- d) AUSTRALSKÝ ZNAKOVÝ JAZYK (14k)
- e) kreoly: KRIOL (10k; s mnoha dialekty, NT, WA, QL), BROKAN (24k; Torres Strait, Cape York) – oba s anglickým lexikem, šíří se mezi Aboriginy
- f) pidžiny: BROOME PEARLING LUGGER PIDGIN (40) – založen na malajštině

*Vlastní Aboriginové se odlišují od ostrovanů z Torres Strait, kteří jsou kulturně a fenotypicky bližší papuánským a pacifickým populacím.

a) Australské (aboriginské) jazyky

- i. počet jazyků
 - před kolonizací: 200-600, nejčastěji cca. 250 (+ dialekty)
 - Dixon 1980: 25% zaniklých, 50% ohrožených
 - Wurm & Hattori 1981 (*E15*): 263, z toho 39 nedávno zaniklých, 170 téměř zaniklých, tj. jen 54 ostatních
 - Schmidt 1990: 64% zaniklých nebo téměř zaniklých (jen s několika staršími mluvčími), 28% ohrožených, 8% (= 20) vitálních, tj. předávány dětem

- ii. počet Aboriginů
 - před kolonizací: 300k – 1M, nejčastěji 750k
 - 1986: 196k census
 - 1991: 226k census
 - 1996: 303k census
 - 2001: 410k census – 458k odhad (2%)
- iii. počet mluvčích
 - prekoloniální stav: v průměru 3-4k na jazyk
 - 2005: jen 2-3 takové jazyky, cca. 11 jazyků s více než 1k mluvčích
 - zánik mnoha jazyků v posl. desetiletích, např. DYIRBAL: 100 (1963), 6 (1993)
 - míra znalosti vs. bazilektální užívání vs. „majetek“ jazyka (kulturní koncept)
 - 1996: 43k, tj. 14% Aboriginů
 - detaily <http://www.deh.gov.au/soe/techpapers/languages/index.html>

Největší jazyky (1k+ mluvčích, *E15*)

KALA LAGAW YA	4.000	Torres Strait Is (QL)	izolát
WARLPURI	3.000	jz. vnitrozemí NT	jihozápadní
PITJANTJATJARA	2.500	sz. vnitrozemí SA	jihozápadní
VÝCH. ARRARNTA	2.175	j. vnitrozemí NT	arandský
TIWI	1.500	Melville Is. (NT)	izolát
GUNWINGGU	1.500	s. NT	gunwinggský
ALYAWARR	1.500	v. vnitrozemí NT	arandský
NGAANYATJARRA	1.200	Warburton Ra. (v. WA)	jihozápadní
WALMAJARRI	1.000	na j. od Kimberley (WA)	jihozápadní
ZÁP. ARRARNTA	1.000	j. vnitrozemí NT	arandský
ANINDILYAKWA	1.000	Groote Eylandt (sv. NT)	gunwinggský?

2. Lingvistická demografie II (státy)

Tab. 1: Australské aboriginské jazyky (1981)

	#S	#L	#L ¹⁵⁰	#nPN-F	#PN-F	#Fa	#Fb
NT	20.870	87	29	11	7	12	18
W/SA	8.430	61	10	4	2	5	6
QL	6.200	67	4	0	13	1	13
NSW	55	9	0	0	6	1	6
V	0	0	0	0	0	0	0
T	0	0	0	–	–	0	0
	35.555	215	43	15	21	16	36

NT = Northern Territory, WA = Western Australia, SA = South Australia, QL = Queensland, NSW = New South Wales, V = Victoria, T = Tasmania

#S = počet mluvčích

#L = počet jazyků

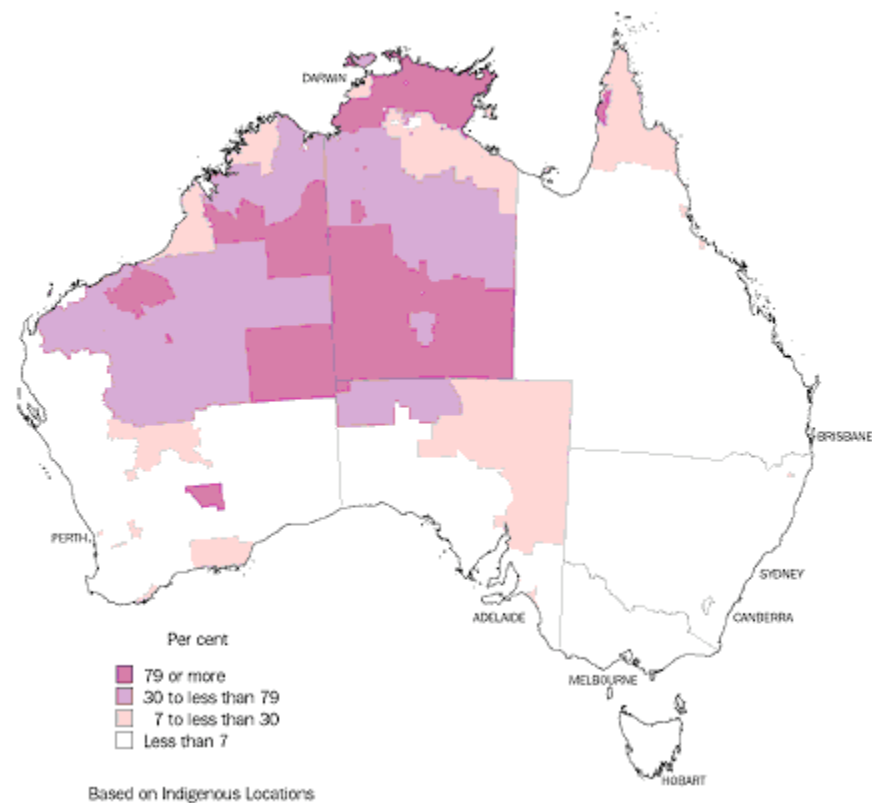
#L¹⁵⁰ = počet jazyků se 150 a více mluvčími

#nPN-F = počet „non-pama-nyungských“ (nPN) jazykových rodin

#PN-F = počet „pama-nyungských“ (PN) jazykových rodin

#Fa = počet jazykových rodin: #nPN-F + 1[PN] (E15)

#Fb = počet jazykových rodin: #nPN-F + #PN-F (konzervativní přístup)

Procento mluvčích australských jazyků a kreolů mezi Aboriginy (ABS 1998)

Tab. 2: Northern Territory

SKUPINA	ÚZEMÍ	#L	#S	150+S
arandské	j. vnitrozemí	6	5.685	5
jiho-západní (někt.)	z. vnitrozemí	(6)	4.520	4
<i>gunwinggu-ské</i>	Arnhem Land	20	3.890	5
yuulngu-ské	sv. Arnhem Land	10	2.900	8
<i>TIWI</i>	Melville Is.	1	1.500	1
<i>daly-ské</i>	sz. (j. od Darwinu)	18	1.440	2
<i>iwaidjské</i>	Cobourg Pen.	5	360	2
<i>GARAWA</i>	j. Carpenteria	1	200	1
WARUMUNGU	stř. vnitrozemí	1	200	1
YANYUWA	z. Carpenteria	1	70	0
<i>djamindjungské</i>	sz. (j. od Darwinu)	2	32	0
<i>záp. barklyjské</i>	stř. vnitrozemí	3	25	0
wagaya-warluwarské	stř. hranice s QL	3	14	0
<i>giimbiyu-ské</i>	sz. Arnhem Land	3	12	0
<i>LARAGIYA</i>	sz. (j. od Darwinu)	1	6	0
<i>limilnganské</i>	sz. (v. od Darwinu)	2	4	0
<i>umbugarlské</i>	sz. Arnhem Land	2	4	0
karnické (palku-ské)	jv. vnitrozemí	(2)	9	0
18 rodin (11 nPN)		87	20.870	29

Tab. 3: Western Australia + South Australia

SKUPINA	ÚZEMÍ	#L	#S	150+S
jiho-západní (někt.)	již. WA + celá SA	(35)	7.850	10
<i>wororské</i>	z. Kimberley	7	184	0
<i>bunabské</i>	j. Kimberley	2	150	0
<i>djeragské</i>	v. Kimberley	3	120	0
<i>nyunyulské</i>	jz. Kimberley, Dampier	9	112	0
karnické (karnské aj.)	sv. SA	(5)	14	0
6 rodin (4 nPN)		61	8.430	10

Tab. 4: Queensland

SKUPINA	ÚZEMÍ	#L	#S	150+S
KALA YAGAW LA	Torres Strait Is.	1	4.000	1
pamské	Cape York Pen.	39	1.350	2
yalandji-ské	sv. pobřeží	3	700	1
marské	vnitrozemí	10	43	0
djirbalské	sv. pobřeží	3	40	0
GUUGU YIMIDHIR	sv. pobřeží	1	30	0
yidinské	sv. pobřeží	2	15	0
tanžské	j. Carpenteria	3	12	0
waka-kabské	jv. pobřeží	1	3	0
LARDIL	j. Carpenteria	1	2	0
karnské (PITTA PITTA)	z. vnitrozemí	(1)	2	0
MURUWARI	stř. hranice s NSW	1	1	0
BARROW POINT	sv. pobřeží	1	1	0
13 rodin + 3 zaniklé (0 nPN)		67	6.200	4

Tab. 5: New South Wales

SKUPINA	ÚZEMÍ	#L	#S	150+S
wiradhuri-ské	vnitrozemí	3	18	0
BANDJALANG	sv. pobřeží	1	10	0
GUMBAINGGIR	sv. pobřeží	1	10	0
baagandji-ské	z. vnitrozemí	2	6	0
karnické (NGURA)	sz. vnitrozemí	(1)	6	0
dyangadi-ské	sv. pobřeží	1	5	0
6 rodin (0 nPN)		9	55	0

Poznámka: Data podle ET15, který nejčastěji vychází z Wurm & Hattori 1981. Rodiny v červené kurzívě jsou „non-pama-nyungské“, ostatní „pama-nyungské“.